

Jasiuk, Jerzy

"Bibliografie dějin československého
hornictvi", Svatova Šteinerová, Praha
1962 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 8/2, 286-287

1963

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

których natomiast mamy zbyt mało i musimy je sprowadzać z zagranicy. Powinnyby się tu też znaleźć pewne dane liczbowe, obrazujące znaczenie przemysłu górniczego dla gospodarki narodowej. Nie zaspokaja tych potrzeb krótki rozdział, przedstawiający warunki rozwoju górnictwa i politykę górnictwą w latach 1918—1939⁶.

Dużą uwagę poświęcili poszczególni autorzy zagadnieniom socjalnym, a niejednokrotnie ruchowi zawodowemu i politycznemu górników oraz kształtowaniu się ich świadomości klasowej. Zagadnieniom tym został też poświęcony osobny rozdział *Ruch zawodowy i klasowy* w opracowaniu J. Pazdura, zawierający wiele interesujących, a dotąd przeważnie nieznanymi materiałami.

Uzupełnienie tekstu stanowią ilustracje (reprodukcje, fotografie i rysunki) w liczbie 51. Niektóre jednak rozdziały, jak np. Górnictwo węgla brunatnego czy Górnictwo surowców chemicznych nie mają ich wcale, w innych, jak *Solnictwo*, jest ich zbyt mało (tylko 1 rycina). Korzystnie wyróżnia się pod tym względem rozdział poświęcony górnictwu naftowemu, zawierający nie tylko ryciny przedstawiające karpaccie kopalnie ropy naftowej i schematy urządzeń wiertniczych, lecz i portrety wybitnych przedstawicieli przemysłu naftowego, zasłużonych dla jego rozwoju (Ignacego Łukasiewicza, Stanisława Szczepanowskiego, Wacława Wolskiego i W. H. Mac Garveya). Ryciny natomiast zamieszczone w rozdziale o górnictwie kamiennym przedstawiają jedynie odślonięcie ścian skalnych, bez jakichkolwiek urządzeń eksploatacyjnych, które najbardziej były pożądane w książce poświęconej historii górnictwa.

Pewne usterki w niedostatecznie przeprowadzonej korekcie dają się najsilniej odczuwać przy nazwiskach: zamiast Bogdanowicz powinno być Bohdanowicz (s. 209), zamiast Boleski — Bolewski (s. 239), zamiast Kowalczyk — Kowarzyk (s. 239), zamiast Stanisław Jaczewski — Leonard Jaczewski (s. 249), zamiast Hardinger — Haidinger (s. 255).

Poza brakiem map i szkiców geologicznych, map występowania surowców mineralnych i skalnych oraz przekrojów geologicznych złóż dotkliwie odczuwa się brak alfabetycznych indeksów: rzeczowego, nazwisk i miejscowości, które bardzo ułatwiłyby korzystanie z dzieła.

Mimo wymienionych z obowiązku recenzenta pewnych braków i dostrzeżonych usterek *Zarys dziejów górnictwa na ziemiach polskich* należy ocenić pozytywnie jako pierwszą od 120 lat (tj. od ukazania się *Górnictwa w Polsce* Hieronima Łabęckiego) poważną próbę monograficznego ujęcia dziejów górnictwa w Polsce. Niemalże trud włożyli autorzy poszczególnych rozdziałów, a w szczególności prof. Jan Pazdur, pod którego redakcją ukazała się ta praca zespołowa, a który ponadto opracował największą liczbę rozdziałów. Należy tylko żałować, że Wydawnictwo Górniczo-Hutnicze nie rozpropagowało tej książki po księgarniach, nie zawiadamiając również zainteresowanych instytucji o jej ukazaniu się.

Kazimierz Maślankiewicz

Svatova Šteinerová (s. kolektivem), *Bibliografie dějin československého hornictví*. Rozpravy Národního technického muzea v Praze, zesz. 3, Praha 1962, s. 173 (wydawnictwo powielone).

Wydana przez praskie Muzeum Techniczne bibliografia historii górnictwa czeskiego i słowackiego obejmuje literaturę niezależnie od miejsca wydania i języka,

⁶ Na jakimś nieporozumieniu polega zamieszczone tu (s. 187) zdanie „Politechnika i Uniwersytet we Lwowie dostarczyły sił do uruchomienia Instytutu Mineralogii i Petrografii, który zasłużył się w opracowaniu petrografii węgla“. Na tejsze stronie użyto błędnej nazwy „bauksyt“ zamiast poprawnej „boksyt“.

w którym poszczególne pozycje zostały wydrukowane. W skład bibliografii wchodzi odrębne publikacje, jak i artykuły. Początkową granicę zakresu chronologicznego bibliografii stanowi okres ukazania się pierwszych druków związanych z tematem, natomiast granica końcowa jest inna dla opracowań historycznych, a inna dla wydawnictw typu źródłowego: opracowania zestawione są do lat 1960—1961, a dla wydawnictw źródłowych jako granicę przyjęto koniec II wojny światowej.

Bibliografia nie jest wyczerpująca, gdyż przy jej opracowaniu wykorzystano jedynie zasoby biblioteki Narodowego Muzeum Technicznego w Pradze. Trzeba jednak podkreślić, że księgozbiór ten jest bardzo bogaty ilościowo (200 tys. tomów), a przy tym posiada największy w Czechosłowacji zbiór dawnych publikacji technicznych. Oczywiście, autorzy bibliografii zdają sobie sprawę z niekompletności wydawnictwa, a w konsekwencji z jego ograniczonego znaczenia. Zdecydowali się jednak na taką publikację, świadomi, że przygotowanie pełnej bibliografii odłożyłoby poważnie termin jej wydania. Uzasadniając w przedmowie tę decyzję, autorzy zwracają uwagę na możliwość sporządzania aneksów do ich wydawnictwa. Aneksy te objęłyby zasoby innych bibliotek.

Bibliografia obejmuje łącznie 1908 pozycji. Są one zestawione według układu rzeczowego, przy czym istnieje podział na 7 zasadniczych działów (niektóre z nich mają podziały): ogólny, węgla, rud żelaza, rud nieżelaznych, nafty, gazu i asfaltu, innych surowców oraz maszyn, narzędzi i urządzeń.

Typowy opis bibliograficzny składa się z nazwiska i imienia autora, tytułu pracy, miejsca i roku jej wydania, liczby stron oraz sygnatury w bibliotece Muzeum. Dla artykułów miejsce wydania zastąpione jest skrótem nazwy czasopisma oraz jego numerem. Skróty te są rozszyfrowane w indeksie umieszczonym na końcu bibliografii. Dołączono również indeks autorów oraz wykaz wykorzystanych czasopism i wydawnictw ciągłych. Ten ostatni wykaz ma istotne znaczenie z uwagi na wspomnianą wyżej niekompletność bibliografii.

Bibliografia została opracowana przez zespół pracowników biblioteki Muzeum z dr Steinerową na czele. Ten sam zespół pracuje nad bibliografiami dotyczącymi historii innych dziedzin techniki. Zakończono już np. gromadzenie materiału do *Bibliografii dziejów czechosłowackiego hutnictwa i odlewnictwa*.

Jerzy Jasiuk

Alina Witkowska, *Rówieśnicy Mickiewicza*. Wiedza Powszechna, Warszawa 1962, s. 325.

Chyba najtrudniej jest napisać dobrą pracę naukową w sposób prosty i interesujący. Lekceważący stosunek pewnej części pracowników nauki do publikacji popularnonaukowych jest nie tylko wynikiem braku wyrobienia społecznego, lecz niejednokrotnie rezultatem tego, że po prostu nie potrafią oni popularyzować, a przyznać się do tej nieumiejętności nie chcą. Często natomiast obserwuje się w naszych publikacjach, mających ambicje prac „prawdziwie” naukowych, zjawisko wręcz przeciwnie: zagadnienia proste podaje się tu w tak zawiłanej formie, w tak „unaukowanej” oprawie językowej (zmuszającej nieraz odbiorcę do korzystania ze *Słownika wyrazów obcych*), że czytelnik — przy najlepszych chęciach — niebardzo może zrozumieć, o co autorowi chodzi, a jeśli, mimo to, czyta taką pracę do końca, to już chyba tylko przez nadmiar dobrej woli lub przez snobizm.

Książka Aliny Witkowskiej jest przykładem wskazującym, że dobra popularyzacja nie umniejsza bynajmniej naukowych (*sensu stricto* naturalnie — by zachować coś niecoś z terminologii naszego „języka naukowego”) wartości publikacji. Autorka pisze w lekki, na wpół zbeletryzowany sposób, wykorzystuje całe